Nyheter från Europadomstolen — första kvartalet 1998

Av justitierådet HANS DANELIUS

Under första kvartalet 1998 har Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (i det följande kallad ”Europadomstolen”) meddelat följande domar:[1]

1. Turkiets kommunistparti m. fl. mot Turkiet (dom 30.1.1998)
Genom dom den 16 juli 1991 beslöt den turkiska författningsdomstolen att upplösa det turkiska kommunistpartiet, vilket medförde dels att partiet likviderades och dess tillgångar överfördes till staten, dels att partiets grundare och ledare förbjöds att utöva en motsvarande verksamhet i någon annan politisk sammanslutning. Som skäl för detta beslut anförde domstolen att partiets namn hade innehållit ordet ”kommunist”, vilket var förbjudet enligt turkisk lag. Vidare hade i partiets stadgar och program ingått uttalanden som var ägnade att undergräva statens territoriella integritet och nationens enhet. Sålunda hade i dessa dokument hänvisats till två nationer, nämligen den kurdiska och den turkiska, och det kunde enligt författningsdomstolen inte finnas två nationer inom den turkiska republiken, vars samtliga medborgare, oavsett etniskt ursprung, var av turkisk nationalitet. Domstolen framhöll att de turkiska medborgare som var av kurdiskt ursprung var fria att ge uttryck för denna identitet men att lagen förbjöd dem att bilda en nation eller en minoritet. Kommunistpartiets uppmuntran av separatism och en uppdelning av den turkiska nationen var därför oacceptabel och utgjorde en tillräcklig grund för upplösning av partiet.

Kommunistpartiet och två av partiets grundare och ledare, Sargin och Yagci, klagade över att partiet upplösts och att de två ledarna hade förbjudits att fullgöra liknande uppgifter i något annat politiskt parti. De gjorde gällande att deras genom artikel 11 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (i det följande kallad ”konventionen”) skyddade rätt till föreningsfrihet härigenom hade kränkts.

Europadomstolen framhöll inledningsvis att artikel 11 är tillämplig på politiska partier. Författningsdomstolens beslut innebar ett ingrepp i alla tre klagandenas rätt till församlingsfrihet. Ingrep-

[1] Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995 s. 532 ff., 602 ff. och 764 ff., 1996 s. 71 ff., 368 ff. och 773 ff., 1997 s. 42 ff., 378 ff., 553 ff. och 756 ff. samt 1998 s. 16 ff.

pet hade stöd i turkisk lag och syftade till att tillgodose åtminstone ett av de i artikel 11:2 angivna intressena, nämligen nationell säkerhet. Frågan var emellertid om ingreppet kunde anses nödvändigt i ett demokratiskt samhälle, vilket var en ytterligare förutsättning för att ingreppet skulle vara förenligt med konventionen. I detta hänseende erinrade domstolen först om den stora betydelsen av att skilda politiska partier i ett demokratiskt samhälle får medverka i opinionsbildningen. Endast mycket starka skäl kunde rättfärdiga inskränkningar i de politiska partiernas verksamhet. De enskilda staternas frihet (*"margin of appreciation"*) att inskränka denna verksamhet var därför liten, och den europeiska övervakningen var i motsvarande mån omfattande.

I det aktuella fallet hade kommunistpartiet upplösts redan innan partiet påbörjat sin verksamhet, och grunden för åtgärden hade uteslutande varit innehållet i partiets stadgar och program. Det förhållandet att ordet "kommunist" ingick i partiets namn kunde enligt Europadomstolens mening inte vara tillräckligt skäl för att förbjuda partiet, och ingenting visade att partiets målsättningar stred mot demokratins principer och utgjorde ett hot mot det turkiska samhället eller den turkiska staten. När det gällde anklagelsen för separatism konstaterade Europadomstolen att partiet i sitt program hade hänvisat till det kurdiska "folket", den kurdiska "nationen" och kurdiska "medborgare". Partiprogrammet angav däremot inte att den kurdiska befolkningen utgjorde en "minoritet" och innefattade inga krav på särbehandling eller särskilda rättigheter och än mindre på frigörelse från huvuddelen av den turkiska befolkningen. Tvärtom framhölls i programmet att partiet eftersträvade en fredlig, demokratisk och rättvis lösning av det kurdiska problemet, så att de kurdiska och turkiska folken skulle kunna leva fredligt tillsammans inom den turkiska republikens gränser. Ingenting tydde på att partiet i verkligheten hade haft andra syften än som framgick av stadgar och program eller att partiet hade något ansvar för de problem som sammanhängde med terrorismen i Turkiet. Under sådana förhållanden måste en så drastisk åtgärd som upplösning av partiet och förbud för dess ledare att ägna sig åt annan politisk verksamhet anses som oproportionerlig i förhållande till sitt syfte. Åtgärden var därför inte nödvändig i ett demokratiskt samhälle och stred mot artikel 11 i konventionen.

2. Higgins m. fl. mot Frankrike (dom 19.2.1998)

Klagandena, som var delägare i två dödsbon, var inblandade i flera tvister vid domstol i Franska Polynesien avseende bl. a. fördelningen av dödsboegendomen. I ett av dessa mål sökte klagandena få överlåtelsen av ett byggnadskomplex till ett bolag ogiltigförkla-

rad på grund av svek. Klagandena hade framgång i första instans, men bolaget överklagade domen till appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Papeete.

Klagandena hänvände sig då till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, med en begäran att målet skulle hänskjutas till en annan domstol än appellationsdomstolen i Papeete, eftersom den senare domstolen inte var opartisk. De hade tidigare hos kassationsdomstolen på motsvarande sätt begärt överflyttning av två andra mål, som också var anhängiga vid denna appellationsdomstol. Som grund för sitt påstående om bristande opartiskhet åberopade de bl. a. att det fanns vissa personliga relationer mellan domarna vid appellationsdomstolen och klagandenas motparter och att några av domarna i annat sammanhang redan hade tagit ställning till frågor som hade direkt anknytning till de aktuella målen.

I sitt avgörande, vilket angavs avse framställningarna om överflyttning av samtliga tre mål, fann kassationsdomstolen att det förelåg omständigheter som kunde skapa tvivel om appellationsdomstolens opartiskhet och som därför borde föranleda bifall till framställningarna. Emellertid innebar den operativa delen av beslutet att endast de två tidigare anhängiga målen överfördes till appellationsdomstolen i Paris, medan inget uttalande gjordes om det tredje målet rörande ogiltigförklaring av avtalet om överlåtelse av byggnadskomplexet.

Klagandena, som ansåg att kassationsdomstolen till följd av ett misstag underlåtit att omnämna det tredje målet i sitt avgörande, begärde rättelse av beslutet, vilket vägrades med motiveringen att vad klagandena begärde inte var en rättelse av ett fel utan en ändring av beslutets materiella innehåll.

Målet mot bolaget var alltså fortfarande anhängigt vid appellationsdomstolen i Papeete, som återupptog handläggningen och ogillade klagandenas talan. Deras överklagande avslogs av kassationsdomstolen.

Inför Europadomstolen gjorde klagandena gällande att appellationsdomstolen i Papeete inte hade varit en opartisk domstol när den dömde i målet och att kassationsdomstolen inte hade gett dem en rättvis rättegång när den hade vägrat att upphäva appellationsdomstolens dom.

Europadomstolen konstaterade att kassationsdomstolen i fråga om två mål ansett appellationsdomstolens opartiskhet kunna ifrågasättas och därför överflyttat dessa mål till en annan domstol men att den inte fattat ett motsvarande beslut i fråga om det tredje målet, trots att detta var nära besläktat med de andra. Ingen motivering hade lämnats till att detta mål hade behandlats på annat sätt. Det var därför omöjligt att veta om kassationsdomstolen av misstag underlåtit att förordna om överflyttning även av detta mål eller om domstolen faktiskt ansett att överflyttning av målet inte

borde ske och i så fall av vilken anledning. Till följd härav fann Europadomstolen, med 8 röster mot 1, att det förelåg ett brott mot klagandenas rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

3. Dalia mot Frankrike (dom 19.2.1998)

Klaganden, Aïcha Dalia, var en algerisk medborgare som kommit till Frankrike 1976 eller 1977 vid 17 eller 18 års ålder för att förena sig med sina föräldrar och syskon. Hon kvarstannade i Frankrike och dömdes 1985 för narkotikabrott till ett års fängelse och utvisning. Hon gifte sig 1986 med en fransk medborgare, men äktenskapet upplöstes 1989. Hon lämnade Frankrike 1987 och begav sig till Algeriet. Hon återkom till Frankrike 1989 och födde där en son 1990. Hon begärde flera gånger att utvisningsbeslutet skulle upphävas men utan framgång. Det senaste beslutet härom meddelades 1994 av appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Versailles.

Aïcha Dalia gjorde vid Europadomstolen gällande att appellationsdomstolens vägran 1994 att upphäva utvisningsbeslutet stred mot hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privat- och familjelivet.

Europadomstolen konstaterade att beslutet att vägra upphäva utvisningen innebar ett ingrepp i Aïcha Dalias rätt enligt artikel 8, som, för att vara konventionsenligt, måste vara föreskrivet i lag och vara nödvändigt för att tillgodose något i artikel 8:2 angivet ändamål. Det var tydligt att det fanns ett lagligt stöd för åtgärden. Denna var också avsedd att skydda allmän ordning och förhindra brott, vilket var legitima ändamål enligt artikel 8:2.

När det sedan gällde frågan om ingreppet var proportionerligt och således kunde anses nödvändigt erinrade Europadomstolen om att Aïcha Dalia hade sina väsentliga familjerelationer i Frankrike. Hon var emellertid inte främmande för Algeriet, där hon tillbringat sin uppväxttid. Hon hade dessutom dömts i Frankrike för narkotikabrott, vilket vägde tungt i vågskålen. Vid en samlad bedömning fann Europadomstolen att vägran att upphäva utvisningsbeslutet inte kunde anses vara en oproportionerlig åtgärd. Domstolen konkluderade, med 6 röster mot 3, att det av dessa skäl inte förelåg något brott mot artikel 8.[2]

Aïcha Dalia gjorde även gällande att utvisningen utgjorde omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen. Europadomstolen fann i detta hänseende att utvis-

[2] Jfr de tidigare avgörandena i fallen Moustaquim mot Belgien, SvJT 1994 s. 368 f., Beldjoudi mot Frankrike, SvJT 1994 s. 369, Nasri mot Frankrike, SvJT 1995 s. 766, Boughanemi mot Frankrike, SvJT 1996 s. 581 f., C mot Belgien, SvJT 1996 s. 775 f., Bouchelkia mot Frankrike, SvJT 1997 s. 378 f., Mehemi mot Frankrike, SvJT 1997 s. 771 f., El Boujaïdi mot Frankrike, SvJT 1997 s. 772 f., och Boujlifa mot Frankrike, SvJT 1998 s. 21 f.

ningen inte kunde anses tillfoga henne ett lidande av sådan intensitet att den stred mot denna artikel.

4. Huber mot Frankrike (dom 19.2.1998)

Klaganden Huber var en offentliganställd lärare. Genom beslut av en skolinspektör suspenderades han från tjänstgöring vid en viss skola på grund av sitt hälsotillstånd. Beslut fattades också om att suspendera utbetalningen av hans lön från viss tidpunkt. Huber angrep dessa beslut inför förvaltningsdomstolarna, i första instans *tribunal administratif* och efter överklagande *Conseil d'Etat*, men utan framgång. I ännu ett förfarande inför förvaltningsdomstolarna begärde Huber att hans tjänstbarhet skulle klarläggas, så att han fick möjlighet att tillträda en tjänst vid en annan skola. Inte heller i detta förfarande var Huber framgångsrik.

Inför Europadomstolen klagade Huber över att förvaltningsdomstolarna inte hade avgjort målen inom skälig tid på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

Den första fråga som Europadomstolen hade att ta ställning till var om artikel 6:1 var tillämplig på dessa förfaranden. Avgörande härför var om de kunde anses gälla Hubers civila rättigheter.

Europadomstolen erinrade om sin rättspraxis, enligt vilken tvister om anställning av offentliga tjänstemän, dessas befordran och upphörandet av deras tjänstgöring som regel faller utanför tillämpningsområdet för artikel 6:1, medan det motsatta gäller för tvister om tjänstemäns ekonomiska förmåner som lön och pension.[3] I förevarande fall kunde de rättsliga förfarandena anses primärt gälla Hubers rätt att tjänstgöra, dvs. hans karriär. Det förhållandet att tvisterna därutöver omfattade de finansiella konsekvenserna av att han suspenderats från sin tjänst påverkade inte bedömningen att det här inte var fråga om att fastställa hans civila rättigheter.

Med 5 röster mot 4 konkluderade Europadomstolen därför att artikel 6:1 i konventionen inte var tillämplig i detta fall.

5. Paulsen-Medalen och Svensson mot Sverige (dom 19.2.1998)

Klaganden Anne-Marie Paulsen-Medalen är mor till två barn, P. och J. Klaganden Sven-Erik Svensson är far till J.

Sedan båda barnen omhändertagits genom beslut av de sociala myndigheterna och placerats i fosterhem och beslut fattats om begränsningar i Anne-Marie Paulsen-Medalens rätt att träffa barnen, överklagade hon i mars 1990 beslutet härom till länsrätten i Göteborgs och Bohus län. I juni och juli 1990 fattades ytterligare beslut om begränsningar av Anne-Marie Paulsen-Medalens rätt att

[3] Fallen Francesco Lombardo mot Italien och Giancarlo Lombardo mot Italien, SvJT 1994 s. 347, Neigel mot Frankrike, SvJT 1997 s. 387 f., samt Spurio m. fl. mot Italien, SvJT 1997 s. 767 f.

ha kontakter med barnen. Även dessa beslut överklagades till länsrätten. Domstolsförfarandet fortsatte, först vid länsrätten, sedan vid kammarrätten i Göteborg och slutligen vid Regeringsrätten, som meddelade prövningstillstånd och avgjorde målet i juni 1993, då de beslutade inskränkningarna i rätten till kontakt med barnen fastställdes.

Sven-Erik Svensson vände sig till de sociala myndigheterna med en begäran om umgängesrätt såvitt avsåg J. Vederbörande förvaltning framhöll i sitt svar att Sven-Erik Svensson inte var J:s vårdnadshavare och att lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga inte gav någon annan än vårdnadshavare en rätt till umgänge. Det tillades emellertid att Sven-Erik Svensson trots detta kunde vända sig till viss tjänsteman vid socialförvaltningen för att diskutera frågan om rätt till umgänge med J. I ett senare brev ställde sig socialmyndigheterna positiva till att Sven-Erik Svensson skulle få träffa J. på villkor som i huvudsak motsvarade dem som gällde för barnets mor.

Anne-Marie Paulsen-Medalen klagade vid Europadomstolen över att hennes begäran om att få en utvidgad rätt till umgänge med barnen inte hade avgjorts av domstolarna inom skälig tid på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen. Europadomstolen konstaterade att förfarandet pågått från mars 1990 till juni 1993 och att det förekommit en långsam handläggning under tiden från januari 1991, då Anne-Marie Paulsen-Medalen ansökt om prövningstillstånd i Regeringsrätten, till juni 1993, då Regeringsrätten dömt i målet. Enligt Europadomstolen kunde Regeringsrätten inte anses ha handlagt målet med den skyndsamhet som dess karaktär krävde. Det förelåg därför på denna punkt ett brott mot artikel 6:1.

När det gällde Sven-Erik Svensson, som klagade över att han inte haft rätt till umgänge med J., uttalade Europadomstolen att det var oklart om 14 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga gav en far som inte var vårdnadshavare någon rätt men att detta inte var uteslutet enligt ordalydelsen. Det var därför möjligt att ett beslut om umgängesrätt hade kunnat meddelas med stöd av denna bestämmelse. Dessutom hade Sven-Erik Svensson hänvisats till att diskutera saken vidare med vederbörande socialtjänsteman. Det hade således inte visats att han saknat möjlighet att få rätt till umgänge, och han kunde också ha klagat till länsrätt över en eventuell vägran att ge honom umgängesrätt. Det förelåg därför i detta hänseende inte något brott mot artikel 6:1.

6. Allan Jacobsson mot Sverige (nr 2) (dom 19.2.1998)

Ett beslut av kommunfullmäktige att upphäva en detaljplan (tidigare avstyckningsplan) från 1938, som bl. a. reglerade möjligheterna att bygga på fastigheterna inom ett visst område, överkla-

gades av Allan Jacobsson, först till länsstyrelsen i Stockholms län och sedan till regeringen, vilka båda avslog överklagandet. Jacobsson vände sig då till Regeringsrätten med en begäran om rättsprövning. Han yrkade vidare att Regeringsrätten skulle pröva en begäran om byggnadstillstånd avseende hans fastighet, som låg inom det berörda området, och hålla en muntlig förhandling. Hans talan ogillades av Regeringsrätten utan att någon muntlig förhandling hållits.

Frågan vid Europadomstolen var om Regeringsrätten brutit mot artikel 6:1 i konventionen genom att inte hålla en muntlig förhandling.

Europadomstolen behandlade först frågan huruvida artikel 6:1 var tillämplig eller, med andra ord, huruvida tvistefrågan gällde Jacobssons civila rättigheter. Med hänsyn till sambandet med möjligheterna att bebygga Jacobssons fastighet fann Europadomstolen att hans civila rättigheter var berörda och att artikel 6:1 därför var tillämplig.

Europadomstolen erinrade vidare om att det, när som i detta fall en domstol som första och enda instans har att avgöra en tvist, också finns en rätt till muntlig förhandling utom när det undantagsvis föreligger särskilda omständigheter som gör en förhandling onödig.

I förevarande fall hade Regeringsrätten enbart att pröva om det varit lagligt att upphäva detaljplanen, och vid denna prövning hade Regeringsrätten kunna grunda sitt avgörande på klara och tydliga lagbestämmelser, enligt vilka planens giltighetstid fick anses ha utlöpt och planen därför kunde upphävas eller ändras utan hänsyn till rättigheter som förelegat så länge den hade gällt. Med denna tolkning av lagen hade Regeringsrätten inte att avgöra någon fråga rörande de faktiska förhållandena, och de argument mot upphävandet som Jacobsson åberopat hade inte heller krävt någon närmare analys. Med hänsyn till den begränsade prövning som Regeringsrätten sålunda haft att göra hade domstolen haft fog för att avvika från sin normala skyldighet att hålla muntlig förhandling. Det förelåg därför i detta fall inte något brott mot artikel 6:1.

7. Bowman mot Storbritannien (dom 19.2.1998)

Klaganden Phyllis Bowman ledde en organisation som hade till syfte att bekämpa abort och experiment på mänskliga foster. Inför parlamentsvalet i april 1992 lät hon till väljarna i Halifax distribuera en broschyr som innehöll information om tre parlamentskandidaters inställning till abort och fosterexperiment. Med anledning härav åtalades hon för brott mot en lag som förbjuder personer som inte själva är kandidater i val att använda mer än ett obetydligt penningbelopp för att genom information till väljarna främja valet

av en viss kandidat. Hon frikändes men enbart på grund av att åtal väckts för sent. Hon hade vid två tidigare tillfällen dömts för liknande brott.

Frågan i målet var om åtalet mot Phyllis Bowman utgjorde ett brott mot hennes genom artikel 10 i konventionen skyddade rätt till yttrandefrihet.

Europadomstolen konstaterade att ingripandet mot Phyllis Bowman hade stöd i brittisk lag och att syftet var att se till att kandidater i parlamentsval tävlade med varandra på lika villkor. Detta var att hänföra till skyddet av andras rättigheter, vilket var ett legitimt ändamål enligt artikel 10:2.

När det gällde frågan om ingreppet i Phyllis Bowmans yttrandefrihet var proportionerligt pekade Europadomstolen på betydelsen av en fri politisk debatt under tiden före ett val. I förevarande fall hade Phyllis Bowman i realiteten förbjudits att sprida information i syfte att påverka väljarna i Halifax att rösta på en kandidat som var motståndare till abort. Detta var en inskränkning i hennes yttrandefrihet som var oproportionerlig i förhållande till det i och för sig legitima syftet att upprätthålla kandidaternas likställdhet. Domstolens konklusion, som antogs med 14 röster mot 6, var därför att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

8. Guerra m. fl. mot Italien (dom 19.2.1998)

Klagande i målet var ett stort antal personer som bodde i staden Manfredonia i närheten av en kemisk fabrik. Verksamheten vid fabriken ansågs potentiellt farlig för omgivningen och befolkningen i trakten. Utredningar hade gjorts om säkerhetsproblemen kring anläggningen och om planer för nödsituationer, men eftersom utredningarna inte var slutförda, hade befolkningen inte informerats om de överväganden som gjorts.

Klagandena hävdade att myndigheterna brutit mot artikel 10 i konventionen genom att inte underrätta dem om föreliggande risker och om de åtgärder som skulle vidtas i händelse av en olycka. Europadomstolen erinrade emellertid om sin tidigare praxis, enligt vilken friheten att mottaga information enligt artikel 10:2 i konventionen väsentligen tar sikte på sådan information som någon annan önskar eller är beredd att överlämna till mottagaren.[4] Däremot kunde artikel 10 inte anses i ett fall som det aktuella innefatta en positiv informationsskyldighet.

Alternativt hävdade klagandena att deras enligt artikel 8 i konventionen skyddade rätt till respekt för privat- och familjelivet hade kränkts. Europadomstolen erinrade om att det förekommit utsläpp av giftiga ämnen från fabriken, vilka lett till att ett antal personer måst föras till sjukhus. Verksamheten vid fabriken hade därför

[4] Fallen Leander mot Sverige och Gaskin mot Storbritannien, SvJT 1991 s. 315.

sådana följder att den enligt artikel 8 skyddade rättigheten var berörd. Frågan var om myndigheterna vidtagit sådana positiva åtgärder som krävdes för att skydda klagandenas privat- och familjeliv. Europadomstolens slutsats var att myndigheterna hade brustit härvidlag genom att inte lämna klagandena sådan information som var nödvändig för att de skulle kunna värdera de risker som de och deras familjer kunde utsättas för om de bodde kvar i Manfredonia. Det förelåg därför ett brott mot artikel 8.

9. Bahaddar mot Nederländerna (dom 19.2.1998)

Klaganden Bahaddar var medborgare i Bangladesh. Han kom till Nederländerna i juli 1990 och ansökte där om flyktingförklaring eller uppehållstillstånd på humanitära grunder. Han hävdade att han tillhört den väpnade grenen av en organisation i Bangladesh som verkade för en viss befolkningsgrupps autonomi och att han löpte risk för förföljelse på denna grund. Hans begäran avslogs liksom hans framställningar om omprövning av detta beslut. Han överklagade det senaste avslagsbeslutet till den högsta förvaltningsdomstolen, *Raad van State*. Domstolen förelade hans ombud att ange grunderna för överklagandet inom viss tid, men ombudet efterkom föreläggandet först tre månader efter det att tidsfristen hade utlöpt. På grund härav avvisades överklagandet. Bahaddar begärde omprövning av avvisningsbeslutet under åberopande av att han inte hade kunnat iakttaga tidsfristen, därför att han behövt mera tid för att erhålla information från Bangladesh. Detta överklagande ogillades av domstolen, som hänvisade till att Bahaddar hade haft gott om tid för att ange grunderna för sin talan och att han, om han behövt ännu mera tid, hade kunnat begära en förlängning av tidsfristen.

Bahaddar återkom med nya ansökningar om uppehållstillstånd, vilka avslogs. Beträffande en av dessa ansökningar underlät han på nytt att ange grunderna för överklagandet inom en förelagd tidsfrist, varför hans överklagande avvisades av detta skäl.

Inför Europadomstolen gjorde Bahaddar gällande att han, om han utvisades till Bangladesh, skulle löpa en allvarlig risk att dödas eller misshandlas i strid med artikel 2 eller artikel 3 i konventionen.

Den första frågan i målet var om Bahaddar hade uttömt de inhemska rättsmedlen.

Europadomstolen framhöll att det vid ansökningar om flyktingstatus kan vara svårt att skyndsamt anföra bevisning, varför tidsfrister i sådana sammanhang inte bör vara alltför korta och dessutom bör tillämpas flexibelt. I förevarande fall hade emellertid Bahaddar haft nästan fyra månader på sig för att ange grunderna för överklagandet till *Raad van State*, och han hade också kunnat begära en

förlängning av tidsfristen. Dessutom hade det stått honom fritt att inge nya ansökningar om uppehållstillstånd, vilket han också gjorde vid två tillfällen. Även beträffande den ena av dessa ansökningar försummade han att i tid ange grunderna för överklagandet. Inte heller hade han löpt risk att utvisas innan hans ansökningar slutligen avgjordes. Sammanfattningsvis fick han anses ha försummat att uttömma de inhemska rättsmedlen, varför Europadomstolen fann, med 7 röster mot 2, att den inte kunde pröva Bahaddars klagomål i sak.

10. Edificaciones March Gallego S.A. mot Spanien (dom 19.2.1998)

Edificaciones March Gallego S.A. var ett spanskt bolag, vars direktör var Federico March Olmos. Mot bolaget som huvudgäldenär och mot March Olmos som borgensman väcktes talan vid domstol om indrivning av en växelskuld. Domstolen meddelade bolaget och March Olmos att deras egendom kunde utmätas vid utebliven betalning men att de kunde begära omprövning inom en kort tidsfrist, som inte var densamma för de två svarandena. Efter utgången av den tidsfrist som gällde för March Olmos men före utgången av den tidsfrist som bestämts för bolaget inkom March Olmos med en begäran om omprövning. Denna begäran avvisades, eftersom den inte hade inkommit i tid. Bolaget överklagade beslutet och hävdade att det var på grund av ett skrivfel som March Olmos och inte bolaget hade angivits som sökande vid begäran om omprövning. Avvisningsbeslutet fastställdes emellertid, och även en hänvändelse till författningsdomstolen blev resultatlös.

Frågan i målet var om de spanska domstolarna brutit mot artikel 6:1 i konventionen genom att vägra bolaget omprövning till följd av vad som angavs vara ett rent skrivfel i ansökningen.

Europadomstolen konstaterade att de spanska domstolarna, trots att bolaget och March Olmos hade sammanfallande intressen och likartade namn och att March Olmos var bolagets ende direktör, funnit att det inte varit fråga om ett rent skrivfel utan om en felaktig angivelse som man inte kunnat lämna utan avseende. Det var klart att rätten till domstolsprövning kunde göras beroende av vissa formella villkor, under förutsättning att dessa fyllde ett legitimt ändamål och var proportionerliga i förhållande till detta ändamål.

I förevarande fall, framhöll Europadomstolen, var skälet till att talan avvisats ett misstag vid angivande av sökande, vilket bolaget hade kunnat undvika. Av betydelse vid bedömningen var också att det förfarande som tillämpades vid verkställighet av växelskulder var av summarisk natur och syftade till att uppnå en snabb indrivning av detta slag av skulder. Något ingrepp i bolagets rätt till dom-

stolsprövning hade därför inte gjorts, och konklusionen blev att artikel 6:1 inte hade kränkts.

11. Kaya mot Turkiet (dom 19.2.1998)

Klaganden Mehmet Kaya hade en bror, Abdülmenaf Kaya, som omkommit i sydöstra Turkiet under oklara omständigheter. Enligt klaganden hade Abdülmenaf uppsåtligen dödats av militära säkerhetsstyrkor. Turkiska regeringen hävdade däremot att han hade dött i en väpnad konfrontation mellan militären och en grupp terrorister. Enligt regeringen hade Abdülmenaf själv tillhört denna grupp.

Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, som hade att utreda de faktiska förhållandena, företog genom tre av sina medlemmar bevisupptagningar i Turkiet. På grundval härav fann kommissionen sedan att det inte kunde anses visat bortom rimligt tvivel att Abdülmenaf hade uppsåtligen dödats på sätt som påstods av hans bror. Europadomstolen anslöt sig till denna bedömning.

Såväl kommissionen som domstolen fann emellertid att artikel 2 i konventionen, som skyddar rätten till liv, också innefattar ett procedurellt element. Sålunda måste en stat anses skyldig att göra en effektiv utredning av omständigheterna i fall där en person har dödats genom våld av t. ex. statens organ. I förevarande fall hade den turkiske åklagaren utan vidare antagit att Abdülmenaf var en terrorist som hade dött i en sammanstötning med säkerhetsstyrkorna. Inga förklaringar hade inhämtats från de soldater som befunnit sig på platsen, och inget försök hade gjorts att klarlägga om det på platsen hade funnits tomhylsor eller andra bevismedel som tydde på att det faktiskt pågått en intensiv skottlossning på sätt som staten påstått. Åklagaren hade också underlåtit en rad andra undersökningar som hade kunnat bringa klarhet i händelseförloppet. Eftersom det således inte hade gjorts någon effektiv utredning av omständigheterna kring Abdülmenafs död, fann Europadomstolen, med 8 röster mot 1, att det i detta hänseende förelåg ett brott mot statens på artikel 2 i konventionen grundade utredningsplikt.

På liknande grunder fann Europadomstolen dessutom, även i detta avseende med 8 röster mot 1, att klaganden och Abdülmenafs övriga anhöriga inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 13 i konventionen till ett effektivt rättsmedel med avseende på Abdülmenafs död.

12. Larissis m. fl. mot Grekland (dom 24.2.1998)

Klagande var tre officerare i det grekiska flygvapnet. De var pingstvänner och hade aktivt verkat för att värva nya medlemmar till pingstkyrkan. Dessa värvningsförsök hade riktat sig dels mot ett antal underlydande flygsoldater, dels mot utomstående personer.

Klagandena åtalades och dömdes för s. k. proselytism, varmed enligt grekisk lag avsågs åtgärder syftande till att ändra andra personers trosuppfattning genom obehörig påverkan, löften eller bedrägliga medel, genom missbruk av förtroendeställning eller genom utnyttjande av brist på erfarenhet, låg intelligens eller naivitet. De straff som utdömdes omvandlades av domstolen omedelbart till böter, och det föreskrevs att verkställighet inte skulle ske ens av dessa straff, om inte klagandena begick nya brott under de kommande åren.

Den första frågan i målet var om straffbestämmelsen rörande proselytism var tillräckligt tydlig för att uppfylla kravet på förutsebarhet enligt artikel 7 i konventionen, där det föreskrivs att ingen får dömas till straff annat än med stöd i lag. Samma fråga hade tidigare varit föremål för bedömning i fallet Kokkinakis mot Grekland (se SvJT 1994 s. 372) och där besvarats jakande. Europadomstolen fann, med 8 röster mot 1, att det inte heller i det nu aktuella fallet förelåg något brott mot artikel 7.

Nästa fråga var om de straff som ålagts klagandena stred mot deras rätt enligt artikel 9 i konventionen till skydd för religionsfriheten. Att bestraffningen utgjorde ingrepp i rätten till religionsutövning var klart, och det återstod att bedöma om ingreppen var föreskrivna i lag och nödvändiga för att tillgodose något av de legitima ändamål som uppräknas i artikel 9:2.

Liksom i fråga om artikel 7 fann Europadomstolen att den tillämpade bestämmelsen om proselytism var tillräckligt klar för att kunna utgöra en laglig grund för ingrepp. Syftet var att skydda andras rättigheter, vilket är ett av de skyddsändamål som anges i artikel 9:2. När det gällde frågan om ingreppen kunde anses nödvändiga, dvs. om de var proportionerliga i förhållande till ändamålet, gjorde Europadomstolen en distinktion mellan de värvningsförsök som riktat sig till befattningshavare inom flygvapnet och de åtgärder som avsett andra personer.

När det gällde befattningshavare inom flygvapnet hade klagandena vänt sig till sina underlydande, och med hänsyn till de hierarkiska lydnadsförhållanden som råder i militära förband kunde enligt Europadomstolens mening försök till religiös påverkan i en sådan miljö uppfattas som ett slags tvång som det var svårt för den underlydande att värja sig emot. Med hänsyn härtill hade de grekiska myndigheterna haft fog för att söka skydda befattningshavarna av lägre rang mot att utsättas för obehörig påverkan från klagandenas sida. De straff som hade utdömts hade dessutom varit måttliga, och det hade föreskrivits att verkställighet inte skulle ske annat än om klagandena återföll i brott. Med hänsyn härtill fann Europadomstolen, med 8 röster mot 1 såvitt avsåg åtgärder riktade mot två personer inom flygvapnet och med 7 röster mot 2 såvitt

avsåg åtgärder mot ytterligare en person inom flygvapnet, att det inte förelåg något brott mot artikel 9.

När det gällde klagandenas försök att i religiöst hänseende påverka andra personer än dem som tillhörde flygvapnet fann Europadomstolen att klagandena inte gjort sig skyldiga till tvång eller annan otillbörlig påverkan. Försåvitt klagandena hade dömts till straff för sitt handlande mot desssa personer var det således inte fråga om en proportionerlig begränsning av deras religionsfrihet. Europadomstolen fann därför, med 7 röster mot 2, att artikel 9 i denna del inte hade respekterats.

13. Botta mot Italien (dom 24.2.1998)

Klaganden Maurizio Botta var fysiskt handikappad. I augusti 1990 tillbringade han sin semester på en italiensk badort. Han fann emellertid att det där saknades praktiska möjligheter för handikappade personer att få tillträde till stranden och havet. Detta stred mot italiensk lag som ålade kommunerna att tillse att strandanläggningar var försedda med handikapputrustning.

Frågan i målet var om Botta hade utsatts för ett ingrepp i sin enligt artikel 8 i konventionen skyddade rätt till respekt för privatlivet eller för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på åtnjutandet av denna rätt.

Europadomstolen framhöll att artikel 8 inte bara innefattar en skyldighet för staten att avhålla sig från ingripanden utan också ålägger staten positiva skyldigheter. Domstolen erinrade om sina tidigare avgöranden i denna fråga: fallet Airey mot Irland om skyldighet att förse en person med rättshjälp i mål rörande separation i äktenskap (SvJT 1991 s. 310), fallet X och Y mot Nederländerna om skyldighet att skapa en laglig grund för straffrättsligt ingripande mot sexuella övergrepp (SvJT 1991 s. 310), fallen López Ostra mot Spanien (dom 9 december 1994) och Guerra m. fl. mot Italien (se ovan under punkt 8), båda om skyldighet att vidtaga åtgärder till skydd mot miljöstörningar. I det aktuella fallet fann emellertid Europadomstolen att den rätt som Botta gjorde gällande, nämligen att få tillträde till stranden och havet under sin semester på en plats långt borta från hans normala bosättningsort, var så långtgående och av så obestämd karaktär att det inte fanns något klart samband mellan de åtgärder som staten påstods böra vidtaga och Bottas privatliv. Artikel 8 var därför inte tillämplig, och eftersom saken inte omfattades av denna artikel, kunde det inte heller komma i fråga att tillämpa artikel 14.

14. Pafitis m. fl. mot Grekland (dom 26.2.1998)

Målet gällde frågan om vissa domstolsförfaranden hade slutförts inom skälig tid på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

Bakgrunden var att en grekisk bank hade placerats under särskild förvaltning. Förvaltaren beslöt att utöka bankens kapital genom en nyemission. Ytterligare kapitalökningar beslöts vid senare tillfällen.

Vissa av klagandena i detta mål hade i december 1986 vid den högsta förvaltningsdomstolen angripit det första beslutet om höjning av aktiekapitalet. Vid denna domstol förekom en mängd uppskov i målet. Dom meddelades först i april 1992. Genom domen avvisades klagandenas talan på grund av att klagandena inte representerat en tillräckligt stor andel av aktiekapitalet för att vara behöriga att föra talan.

Vissa av klagandena angrep också vid civil domstol besluten om höjning av aktiekapitalet och andra beslut i samband därmed. Inom ramen för dessa förfaranden inhämtades ett förhandsyttrande från EG-domstolen enligt artikel 177 i EEC-fördraget.

Europadomstolen fann till en början att artikel 6 i konventionen var tillämplig på förfarandena i fråga. Det fanns vissa omständigheter som hade bidragit till att förlänga processerna men som inte kunde ådraga staten ansvar. Förfarandet vid EG-domstolen hade sålunda tagit över två och ett halvt år i anspråk, vilket var en relativt lång tid, men att beakta denna tid vid tillämpningen av artikel 6 skulle vara att motverka syftet med artikel 177 i EEC-fördraget. Det hade också under en lång tid pågått en strejk bland Athens advokater, och för de förseningar som föranletts av strejken var staten inte ansvarig. De olika målen hade dessutom haft ett visst samband med varandra, och vissa förfaranden hade vilandeförklarats i avvaktan på avgöranden i andra förfaranden. I den högsta förvaltningsdomstolen hade avgöranden hänskjutits till domstolen in pleno. Alla dessa åtgärder fick anses förenliga med kravet på en god rättskipning.

Vid en individuell bedömning av de olika förfarandena fann Europadomstolen:

— att förfarandet vid den högsta förvaltningsdomstolen, som pågått i fem år och fyra månader, inte hade slutförts inom en skälig tid,

— att det i fråga om förfarandena vid civildomstolen i ett fall förekommit brott mot artikel 6:1, medan tidslängden i övriga fall framstod som godtagbar.

15. Kopp mot Schweiz (dom 25.3.1998)

Klaganden Hans Kopp var advokat i Zürich. Hans hustru Elisabeth Kopp var justitieminister fram till sin avgång i januari 1989. Under den följande tiden uppkom hos åklagaren misstankar om att konfidentiell information rörande viss ekonomisk brottslighet lämnats ut från justitieministeriet till Hans Kopp och av honom hade vidarebefordrats till andra personer. Med anledning härav beslöts om telefonavlyssning beträffande bl. a. Hans Kopp och Elisabeth Kopp. Tillstånd lämnades till avlyssning av 13 telefonlinjer, häribland Hans Kopps och Elisabeth Kopps telefoner, inklusive de telefoner som Hans Kopp använde i sin advokatverksamhet.

Frågan i målet vid Europadomstolen var om avlyssningen av Hans Kopps telefonsamtal stått i överensstämmelse med artikel 8 i konventionen (rätten till skydd för privatliv och korrespondens).

Europadomstolen konstaterade att avlyssningen innefattat ingrepp i den genom artikel 8 skyddade rätten. Frågan var då om dessa ingrepp varit tillåtliga enligt punkt 2 i artikeln, vari uppställs som ett första villkor att ett ingrepp måste ha stöd i lag.

Europadomstolen fann att åtgärden i det aktuella fallet var grundad på schweizisk lag. Emellertid innefattades i konventionens krav på lagstöd också att lagen måste vara tillräckligt klar för att rättstillämpningen skulle vara i rimlig mån förutsägbar. Hans Kopp hade i det aktuella fallet inte varit misstänkt för brott, men hans telefoner hade avlyssnats därför att man trott sig kunna på hans telefonlinjer få tillgång till viktig information. Det fanns i schweizisk lag regler om att en advokat inte var skyldig att vittna om förtroliga uppgifter som anförtrotts honom i hans yrkesmässiga verksamhet. I det aktuella fallet hade den domstol som medgivit avlyssning av Hans Kopps telefoner visserligen föreskrivit att advokatsamtal inte skulle kontrolleras, men alla Hans Kopps telefonlinjer hade faktiskt omfattats av avlyssningen, och det fanns inga regler om hur man i praktiken skulle kunna skilja mellan de samtal som rörde advokatverksamheten och sådana som gällde andra frågor. Denna delikata uppgift hade dessutom i förevarande fall anförtrotts en tjänsteman vid postförvaltningen, och fullgörandet av uppgiften hade inte varit föremål för någon domstolskontroll. Europadomstolen fann att schweizisk lag under sådana omständigheter inte angav tillräckligt tydligt hur långt myndigheterna fick gå och hur de skulle fullgöra sina uppgifter i fråga om avlyssningen. Som advokat hade därför Hans Kopp inte åtnjutit det lagliga skydd som kunde förutsättas i en rättsstat. Det förelåg således ett brott mot artikel 8 i konventionen.

16. Belziuk mot Polen (dom 25.3.1998)

Klaganden Belziuk åtalades för försök till bilstöld inför distriktsdomstolen, *Sad Rejonowy*, i Tarnów. Belziuk var personligen närvarande vid domstolen och valde att inte biträdas av advokat. Distriktsdomstolen fann honom skyldig enligt åtalet och dömde honom till tre års fängelse. Belziuk överklagade domen till regiondomstolen, *Sad Wojewódzki*, i Tarnów. Han begärde att bli förd från det fängelse där han var intagen till domstolen för att där kunna försvara sig personligen. Regiondomstolen vägrade emellertid att villfara denna begäran med motiveringen att hans personliga inställelse var onödig, eftersom han dels redan inför distriktsdomstolen hade redogjort för de händelser som avsågs med åtalet, dels hade i sitt skriftliga överklagande utförligt utvecklat sin talan. Efter förhandling vid domstolen, där åklagaren var närvarande och framförde sin syn på åtalet men Belziuk inte var närvarande, avslog domstolen dennes överklagande.

Belziuk klagade inför Europadomstolen över att han berövats sin rätt att försvara sig personligen inför regiondomstolen. Han gjorde gällande att principen om parternas likställdhet, *equality of arms*, hade åsidosatts genom att åklagaren hade varit närvarande och uttalat sig vid domstolen, medan han själv vägrats att deltaga i domstolsförhandlingen. Han klagade över brott mot artikel 6:1 i förening med artikel 6:3:c) i konventionen (rätten till en rättvis rättegång och rätten att försvara sig personligen inför domstol).

Europadomstolen framhöll att regiondomstolen i detta fall hade haft full behörighet att pröva alla frågor rörande fakta och rättstillämpning. Belziuk, som inte fått närvara inför domstolen, hade yrkat att få den fällande domen upphävd och velat anföra bevisning till stöd för detta. Han hade i första instans dömts till ett strängt fängelsestraff, och de frågor som regiondomstolen hade att bedöma var inte sådana att domstolen lämpligen kunde ta ställning till dem utan att ha hört Belziuk. Han hade inte heller varit företrädd av juridiskt ombud vid domstolen. Europadomstolen fann att han enligt artikel 6 punkterna 1 och 3 c) hade haft rätt att närvara inför regiondomstolen och där försvara sig personligen.

Till detta kom att åklagaren hade varit närvarande och yrkat att Beziuks överklagande skulle avslås. Även respekten för principen om parternas likställdhet hade därför förutsatt att Belziuk fått vara närvarande för att göra invändningar mot åklagarens ståndpunkt.

Europadomstolen konkluderade att artikel 6 punkterna 1 och 3 c) i konventionen hade kränkts.

17. Petrovic mot Österrike (dom 27.3.1998)

Klaganden Petrovic var gift och hade ett nyfött barn. Hans hustru arbetade, medan Petrovic tog ledigt från sitt arbete för att ta hand om barnet. Petrovic begärde hos myndigheterna att han skulle tillerkännas föräldrapenning för vård av barnet, vilket vägrades under hänvisning till endast mödrar kunde erhålla sådana bidrag.

Petrovic gjorde gällande att han utsatts för diskriminerande behandling i strid med artikel 14 (förbud mot diskriminering) i förening med artikel 8 i konventionen (rätten till skydd för privat- och familjeliv).

Europadomstolen anförde att de ekonomiska bidrag som saken gällde berörde familjelivet och att artikel 14 i förening med artikel 8 därför var tillämplig. Bidragen i fråga kunde enligt österrikisk rätt utbetalas till mödrar men inte till fäder, och det förelåg alltså en skillnad som grundade sig på kön. Vid den aktuella tiden, dvs. i slutet av 1980-talet, fanns det ännu ingen allmän europeisk standard när det gällde rätten till ekonomisk ersättning vid föräldraledighet. Tanken att fadern skulle få möjlighet att stanna hemma för att se efter sitt barn var på många håll av ganska färskt ursprung, och de ekonomiska förmånerna efter ett barns födelse hade tidigare setts som ett medel att skydda mödrarna och ge dem möjlighet att ta hand om sina barn. Endast successivt hade staternas syn utvecklats, så att fäder och mödrar kommit att likabehandlas i detta hänseende. Även i österrikisk rätt hade — efter den tid som var av intresse i målet — lagändringar genomförts, varigenom fäder fått rätt till ersättning under barnledighet.

Europadomstolen framhöll att det alltjämt finns stora skillnader mellan konventionsstaternas regler på detta område. Medan det i många länder finns möjlighet för fäder att få ledighet för vård av barn, är det alltjämt relativt få konventionsstater som har infört en rätt till ekonomisk ersättning för dem under sådan ledighet. De österrikiska myndigheternas vägran att tillerkänna Petrovic sådan ersättning kunde under dessa omständigheter inte anses diskriminerande, varför Europadomstolen, med 7 röster mot 2, konkluderade att det inte förelåg något brott mot artikel 14 i förening med artikel 8 i konventionen.

18. J.J. mot Nederländerna (dom 27.3.1998)

Klaganden hade av skattemyndigheterna ålagts bl. a. att betala straffskatt. Han överklagade beslutet, först till appellationsdomstolen, *gerechtshof*, i Leeuwarden, som avvisade överklagandet på grund av att en viss domstolsavgift inte hade erlagts. Klaganden överklagade detta beslut till Högsta domstolen, *Hoge Raad*. En av generaladvokaterna vid denna domstol avgav ett yttrande till domstolen, i vilket han avstyrkte bifall till överklagandet.

Klaganden fick inte del av detta yttrande innan domstolen avslog hans överklagande.

Inför Europadomstolen gjorde klaganden gällande att artikel 6:1 i konventionen (rätten till rättvis rättegång) hade kränkts till följd av att han inte hade beretts tillfälle att svara på generaladvokatens yttrande till Högsta domstolen.

Europadomstolen konstaterade att straffskatten vid tillämpning av konventionen var att anse som en påföljd för brott och att artikel 6:1 därför var tillämplig. Visserligen innebar det beslut av appellationsdomstolen som överklagats endast att talan avvisats på formell grund, men detta hindrade inte att artikel 6:1 skulle anses tillämplig på förfarandet inför Högsta domstolen.

Europadomstolen, som erinrade om sin tidigare praxis i liknande fall,[5] fann vidare att generaladvokatens yttrande var ett viktigt element i förfarandet inför Högsta domstolen. Under sådana omständigheter stred det mot principen för ett kontradiktoriskt förfarande att klaganden inte fått tillfälle att bemöta detta yttrande innan Högsta domstolen avgjorde målet. Det förelåg därför ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

19. K.D.B. mot Nederländerna (dom 27.3.1998)

Eftersom klaganden misstänktes för att ha behandlat sina kor med ett otillåtet preparat, beslöt åklagare att ta vissa av korna i beslag. Åklagaren begärde därefter tillstånd att slakta dessa kor. I ett följande domstolsförfarande gav domstolen, *arrondissementsrechtbank*, i Utrecht åklagaren tillåtelse att slakta korna. Klaganden överklagade genom sin advokat beslutet till Högsta domstolen, *Hoge Raad*, men advokaten angav inga grunder för överklagandet, eftersom han avsåg att göra detta muntligt vid förhandlingen inför domstolen. Generaladvokaten vid Högsta domstolen avgav ett yttrande, i vilket han avstyrkte bifall till överklagandet. Till yttrandet bifogades en kopia av ett beslut av EG-domstolen. Varken klaganden eller hans advokat fick del av detta yttrande innan Högsta domstolen avslog överklagandet utan att ha hållit muntlig förhandling i målet.

Inför Europadomstolen gjorde klaganden gällande att hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts dels genom att han inte erhållit underrättelse om den dag då Högsta domstolen skulle pröva hans fall, dels genom att han inte fått tillfälle att bemöta generaladvokatens yttrande.

I det förstnämnda hänseendet konstaterade Europadomstolen att klaganden hade haft en muntlig förhandling i första instans och att Högsta domstolen i mål av det aktuella slaget inte brukar hålla en muntlig förhandling. Klaganden kunde därför förväntas ha begärt en muntlig förhandling, om han ville bli hörd personligen

[5] Fallen Vermeulen mot Belgien, SvJT 1996 s. 372 f., och Van Orshoven mot Belgien, SvJT 1997 s. 560.

inför Högsta domstolen, men han framställde ingen sådan begäran. Han hade dessutom haft möjlighet att skriftligen utveckla sin talan om han önskade göra detta. Underlåtenheten att underrätta klaganden om när hans mål skulle komma att behandlas av domstolen var under sådana förhållanden inte ett brott mot artikel 6:1.

När det sedan gällde det förhållandet att klaganden inte fått tillfälle att svara på generaladvokatens yttrande kom Europadomstolen, med samma resonemang som i fallet ovan under 18, fram till att det förelåg ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

20. Reinhardt och Slimane-Kaïd mot Frankrike (dom 31.3.1998)

Klagandena Françoise Reinhardt och Mohamed Slimane-Kaïd var affärskompanjoner. Den 2 oktober 1984 anhölls Slimane-Kaïd som misstänkt för brott som begåtts inom ramen för affärsverksamheten. Den 6 februari 1985 anhölls Françoise Reinhardt som misstänkt för vissa brott som också hade samband med denna verksamhet. Sedan förundersökningen rörande båda klagandena avslutats, inleddes rättegången mot dem vid brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Chartres i juni 1990. Dom meddelades den 14 november 1990. Slimane-Kaïd befanns skyldig till flera brott och dömdes till fem års fängelse, varav tre år villkorligt, medan Françoise Reinhardt dömdes till ett års fängelse villkorligt. Målet fördes vidare först till appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Versailles och slutligen till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*. Appellationsdomstolen höjde straffet för Françoise Reinhardt till arton månaders fängelse villkorligt, frikände Slimane-Kaïd på en åtalspunkt men fastställde ändå det straff som ådömts honom. I kassationsdomstolen anförtroddes målet åt en referent, *conseiller rapporteur*, som utformade en rapport och ett förslag till dom. Under förhandlingen inför kassationsdomstolen, vid vilken klagandena inte var företrädda, hördes referenten och generaladvokaten, varefter domstolen den 15 mars 1993 avslog överklagandena.

Klagandena gjorde inför Europadomstolen gällande dels att de inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen att få anklagelserna mot dem avgjorda inom skälig tid, dels att förfarandet inför kassationsdomstolen inte hade uppfyllt kraven på en rättvis rättegång enligt samma bestämmelse i konventionen.

Europadomstolen fann att den tid som skulle beaktas i målet hade börjat löpa, såvitt avåg Slimane-Kaïd, den 2 oktober 1984, då denne anhållits, och, såvitt avsåg Françoise Reinhardt, senast den 6 februari 1985, då hon anhållits, samt att slutet på den relevanta tidsperioden i båda fallen var den 15 mars 1993, då kassationsdomstolen dömt i målet. Det var alltså i båda fallen fråga om tidsperioder överstigande åtta år. Europadomstolen fann att det förekommit en onödig tidsutdräkt under förundersökningen och att kravet

i artikel 6:1 på ett avgörande inom skälig tid därför inte hade respekterats.

När det gällde förfarandet inför kassationsdomstolen konstaterade Europadomstolen att generaladvokaten före förhandlingen hade fått del av referentens rapport, som innehöll bl. a. en juridisk analys och ett förslag till dom. Dessa handlingar hade däremot inte delgivits klagandena eller deras ombud. Det förhållandet att denna viktiga del av referentens rapport delgivits generaladvokaten men inte klagandena innefattade ett brott mot principen om en rättvis rättegång. Även det förhållandet att generaladvokatens konklusioner inte hade bringats till klagandenas kännedom stred mot denna princip. Europadomstolen konkluderade därför, med 19 röster mot 2, att det i dessa hänseenden förelåg brott mot artikel 6:1 i konventionen.